

Látták Jézust - 2.
A napkeleti mágusok (Mt 2,1-11)

Ennél a népszerű igeszakasznál vigyáznunk kell, nehogy a kedves részletek elvonják figyelmünket a tulajdonképpeni mondanivalójáról. Ennek kísértése valószínűleg a kezdetektől fennállt és az írásmagyarázók mindig újabb, meg újabb „kiszínezésekkel“ álltak elő. Így lettek „bölcsek“ a Gyermek látogatói, holott Máté egyszerűen csak mágusoknak nevezi őket. A hozott ajándékok hármasszámából arra is következtettek, hogy hárman lehettek. A középkorban egyesek már neveiket is tudni vélték – Gáspár, Menyhért és Boldizsár –, nem sokkal később pedig már királyi korona is került a fejükre. Dús fantáziával őket az akkor ismert három földrész – Európa, Ázsia, Afrika képviselőinek is kikiáltották. Egy neves, tizenhatodik századi írásmagyarázó szerint pedig aranyat azért hoztak, mert Máriának szegények voltak, tömjént, hogy ellensúlyozzák az istállószagot, mirhát, hogy egészséges legyen a gyermek. Ezzel szemben itt keletről jött, csillag-vezette kutatókról van szó, akik a zsidók megszületett királyánál akarják hódolás okából tiszteletüket tenni. Rájuk figyelünk most.

1.

Valószínűleg csak találgatni tudjuk, hogy kik lehettek ezek a „mágusok“, mert mai szóhasználatunkban varázslókra, gyanús jósokra vagy jövőmondókra gondolunk. Eredetileg a perzsa vallásban használták ezt a szót a papok megjelölésére, akiknek feladata volt a földi és az égi világ jelenségeinek vizsgálata, megítélése és értékelése. Az akkori világszemlélet szerint a világ és az egyén sorsát az égi jelenségek határozzák meg a legjobban, következésképpen virágkorát élte az asztrológia, tehát az azokban való hit. Ma talán leginkább amolyan mindentudókról kellene beszélnünk, akiktől elvárták, hogy a filozófia, általában a gondolkodás, a természettudományok és következésképpen a vallás kérdéseiben is legyenek jártasak. A mi mágusainkat is egy megszületett „zsidók királya“ csillaga tette nyugtalanná és indította el felfedező útjukra. Megértették a csillag jelét és szilárd elhatározással a jel beteljesedését is látni kívánták. Ehhez járult még egy másik jelenség is, amelyről nem szabad megfeledkeznünk. A Jézus születése körüli évtizedet sajtáságos, általános várakozás töltötte el. Nem csak a zsidók várták a messiási király megszületését, hanem Rómában is istent láttak Augustus császárban és a híres Tacitus is arról írt, hogy „keletről“ kell támadnia és Júdeából színre lépnie a világ uralkodójának. Aki tehát a Máté evangelista jelentését pusztán „legendának“ minősíti, annak csak ajánlani lehet ennek a kornak komolyabb kutatását!

Abban is koruk tudós emberei lehettek a mágusok, hogy kutatásaik során nem röstelltek tanácsot kérni mástól: ki máshoz fordulhattak volna, mint a Júdeában illetékes Heródeshez? „Hol van a zsidók megszületett királya?“ Eszembe jut, hogy milyen ritkán szánjuk rá magunkat, hogy valaki nálunk okosabb, tájékozottabb, illetékesebb embertársunktól kérjünk tanácsot vagy éppen útbaigazítást! Modern korunk kommunikációs zűrzavara azt a hamis látszatot kelti bennünk, nem utolsó sorban a döbbenetesen óriási tudásanyag okán, hogy elég okosak vagyunk ahhoz, hogy minden kérdésünket magunk oldjuk meg. Ez pedig könnyen beképzeltté tehet bennünket.

És nem így állunk a hitünk kérdéseivel is? Általános a panasz a vallási ismeretek száguldó sebességű fogyása miatt. Hányszor vesszük észre, hogy egyházi szertartásoknál már nem mindenki mondja magabiztosan a Miatyánkot, netán a hitvallást, nem is szólva az énekeink nem ismeréséről. Mióta pedig egyre súlyoskodik

belénk, hogy a vallás magánügy, azóta erről sem beszélgetni nem merünk, sem ebben tanácsot kérni se akarunk. Keresztény mivoltunknak biztos alapja van. De soha nem árt azt mások látásával elevenen tartani. Egymás hite által jobban épülhetünk.

2.

A mágusok jól tették, hogy kérdezősködtek Heródesnél. És botrányszámba ment, hogy ugyan felkapta a fejét ez az örökké gyanakvó és véreskezű Róma-kegyenc, de fogalma sem volt, hogy mit kellene válaszolnia. Igaz, hogy félig *idumeai* volt és nem szenvedhette a zsidók vallását, de egy lehetséges „ellenkirály“ az ő uralkodása alatt? – ez hozta teljesen zavarba. A sebtiben összehívott tanácstól már nem azt kérdezte, hogy hol kell egy esetleges ellenkirálynak megszületnie, hanem a várt Krisztusnak, vagyis az Isten felkentjének. Ez pedig a Messiás egyik neve volt! Riválistól nem félhetett, hiszen hosszú uralkodása során tömegével végeztetett ki olyanokat, akiket azoknak tartott, még akkor is, ha feleségeiről vagy a saját fiairól volt szó. De egy világuralkodó megjelenésében már igen nagy veszélyt látott.

A csillag-vezette mágusok csapatának tökéletes ellentéte lett az írástudók és főpapok, tehát a zsidó elit, sürgősen összetrombitált tanácsa. Feladata volt, hogy – szégyenszemre – Heródes helyett válaszoljon az idegeneknek, akit idegesített, hogy a Messiás eljövételéről ő semmit sem tud. Annyit kellett tudjon, hogy zsidó alattvalói egy Messiás eljövételétől uralomváltást reméltek, s akkor ez őt fenyegethette.

A tanács írástudókból, egykori püspökökből és törvényértő jogászokból állhatott, s nem lehet csodálkozni, hogy hamarosan közölték a királlyal az eredményt: Mikeás próféta könyvében találtak rá a feleletre: Betlehemből származik a „fejedelem és uralkodni fog Izraelen“ (Mik 5,1). A próféta ugyan a Messiás időben messze nyúló származását akarta alátámasztani, a szakbizottság viszont a keresett Júda királyában vélte a jövendölés megvalósulását. Jelentik tehát a királynak kutatásuk eredményét, majd – dolguk végezetten – maguk nem indulnak el, hogy személyes részvételükkel is meggyőződjenek igazukról. Eleget tettek a protokollnak, de eszükbe sem jutott, hogy ha ez a megtalált prófécia beteljesedik, az őket személyükben is érinteni fogja. Nem merték üdvözölni a „zsidók királyát“, Heródestől féltükben? Közömbös hivatalnokok, akikből hiányzott a vágy, hogy valami felfedezésnek teljesen a végére járjanak, ellentétben a mágusokkal, akik a hosszú út fáradsalmait sem sajnálták, csak hogy rá is találjanak arra, amit csillagkutatásaik során fölfedeztek.

Magatartásuk a szakembereké, akik a törvény és próféták magyarázói voltak, de azok ígéretei beteljesedése az érdeklődési körükön kívülre esett. Ezért hiányzott a Messiás megjelenésének örömhíréhez szükséges „antennájuk“. Vagy Pál szavaival így is mondhatnánk: „Sőt mindmáig, valahányszor Mózeset olvassák, lepel van a szívükön“ (2 Kor 3,15). Pedig a megígért királyt nem csak az agyakra kell beplántálni és alkalomadtán emlékezni rá, mert ő a felismerésen túl a szívünket kívánja meghódítani. De nem ismerünk itt is magunkra? Sokan valljuk magunkat a megszületett Messiás ismerőinek és tisztelőinek. Ismerjük az Írásokat, gyönyörködünk azok ígéreteiben, olvassuk is azokat buzgón. De mindezt besoroljuk az intellektuális befogadóképességünk keretei közé és – kész. Valahogy úgy, ahogy az az Isten panaszára ad okot: „Ez a nép csak ajkával tisztel engem, de a szíve távol van tőlem...“ (Ézs 29,13)

3.

Az evangélista háromszor mondja el nyomatékosan a bölcsek jövetelének okát: azért jöttek, hogy a „zsidók megszületett királyát“ i m á d j á k . Ne vezessen félre

bennünket ennek szónak a torz használata! Van, aki a szerelmét imádja vagy a presszó kávé, a gyermekét vagy a diós tortát... Pedig az imádás egyedül és kizárólag Istennek jár, a parancsnak megfelelően: „Az Urat, a te Istenedet imádd és csak neki szolgálj.“ (Mt 4,10) Ezt emeli ki az evangélista azzal, hogy amit a bölcsek tesznek, arra egészen különleges kifejezést használ. A szó alapja *c s ó k o t* jelent. Kutatók úgy vélik, hogy az antik világban az istenségek tiszteletét a földanya megcsókolásával fejezték ki a legbensőségesebben. Ehhez pedig vagy térdre kellett ereszkedniök, sőt inkább le kellett feküdniök. Ahogy azt modern-kori, utazó pápák teszik, ha idegen országba érkeznek, vagy ahogy az a római katolikus egyházban az új papok szentelésekor ma is történik. A mi történetünkben ez világosan jön elő. Az evangélista hangsúlyosan közli, hogy a látogatók „*l e b o r u l v a* imádták“ a megtalált Gyermeket. Pál apostol pedig egyszer még azzal is fokozta a térdrehullás gesztusát, hogy valaki „*a r c r a* borulva imádja Istent“ (1 Kor 14,25). Az itt használt ige az Isten tiszteletét és az imádkozó alázatát jelenti. Az imádkozó, kegyelemért könyörgő testtartása ez, amelyet főleg a keleti, ortodox egyházakban őriztek meg és gyakorolnak mindmáig. Liturgiájuk három formáját ismeri: a térdelést, a test meghajtását a föld érintésével vagy teljes lefekvést a föld homlokával való érintésével.

Mindezeket az elemeket szinte kivétel nélkül megtaláljuk Jézus csodáinál: a leprás vagy a kánaáni asszony, a zsinagóga előljáró vagy a Zebedeusok anyja mind leborulva imádja Jézust, a királyt, az Urat, a gyógyítót. Sőt ennek még kigúnyolásáról is van hírünk: Jézus kihallgatásán a katonák „nádszállal verték a fejét ... és *t é r d - h a j t á s s a l* hódoltak előtte“ (Mk 15,18).

Mai világunkban csak allergikus félelemmel vegyes megvetéssel vesszük tudomásul ezeket az ima-gesztusokat. Már régen számúztuk őket, egyes protestáns egyházak szinte dühvel és elutasítással. Megalázzónak tartják és emberi méltóságunkat sértőnek. Mintha súlyos artrózis, ízületi gyulladás tenné lehetetlenné a térd- vagy derékhajtást. Az előtt, Aki előtt tulajdonképpen csak leborulva állhatunk meg. Puritán kiállásnak, hányaveti magunk mutogatásának, amolyan „idenézz, Úristen!“-es farizeuskodásnak nincs helye az Élet adója és fenntartója előtt. A meghajlás vagy letérdelés vallástétel ábrázolása lehet, a megadásé, az alázaté, a fel- és elismert király és Úr előtt. A Szenthez nem lehet csupán nézőként, hetykén és magabiztosan járulni. Hanem csak imádással, tiszteletadással és magunk teljes átadásával.

Ezt a királyt tartották imádásra méltónak a napkeleti mágusok. Ezért volt szerfeletti az örömük, hogy a csillag odavezette őket hozzá. Elfeledték a fáradtságos utat, Heródes gyanakvó megbízását és, miután *l á t t á k*, önfeledten borultak le a Megígért előtt. Amit még ajándékok átadásával is tetézték: az *a r a n y* szólt az isteni fejedelemnek. Voltak idők, amikor senki se merészkedhetett király elé ajándékok átadása nélkül. Félelemből vagy a hatalmas király kegyét keresve? A mágusok örömmel adták át aranyukat, félelemből szó sem lehetett, hiszen „a szeretet kiűzi a félelmet...“ (1 Jn 4,18). Az egyik egyházi tanító szerint „az újszülöttnék mi is aranyat áldozunk, ha őt, mint a világmindenség urát tiszteljük“ (Nazianzi Szt.Gergely) – A *t ö m j é n* szólt az igazi főpapnak, aki hidat ver Isten és közöttünk és – ahogy a tömjén füstje felszáll – ő viszi imádságainkat Isten színe elé. „Jusson eléd imádságom, mint italáldozat, imára emelt kezem, mint esti áldozat“ – ezt az ősi imádságot a mágusok is elmondhatták volna (Zsolt 141,2). Végül a balzsamfa nedvéből nyert *m i r h a* fájdalmak enyhítésére és betegek elkábítására szolgált. A kereszten függő Jézusnak is mirhás bort nyújtottak, amit ő elutasított. Ő nem elkábítottan, hanem teljes tudatos épségében mondott igent Isten döntésére! (Mk 15,23). A mirhát holttestek bebalzsamozására is gyakran használták.

Nikodémus is ezt és áloét hozott magával, miután Pilátustól kikérte Jézus holttestét (Jn 19,39).

Így a három ajándék Jézus életét is lefedte: hinnünk kell őt uraságában, imádni és segítségül hívni imádsággal és elfogadni az ő halálát, mint értünk hozott áldozatot. Vagy ahogy azt Luther ajánlotta: a mágusok kincsesládájából hit, szeretet, remény került elő. „Ezeket az ajándékokat bárki hozhatja Jézushoz, a szegény ugyanúgy, mint a gazdag“. Mint minden Jézust l á t ó k tisztelete és imádása jelét. Amen

Gémes István

Ajánlott ének:

*Fel útra, ti hívek/ Ujjongva, vidáman/ Ó jertek, ó jertek/ Vár Betlehem/ Ott született
meg/ Angyalok királya/ Ó, jöjjetek imádjuk,/ ó, jöjjetek imádjuk/ Ó jöjjetek imádjuk az
Urat./*

Imádkozzunk!

Uram, csillag vezette a pásztorokat és a keletről jött jézuskeresőket, hogy megtalálhassák a világ világosságát és hódoljanak neki. Jézus Krisztust küldted el ebbe a világba, hogy ő vezessen bennünket az ő fényével hozzád, az igaz világossághoz. Kérünk adj erőt, hogy ezt a megjelent Urat szívesen kövessük, vele járjunk és neki hódoljunk, szívünk legmélyéről jövő igaz hódolattal. Amen